MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARINING MUSTAQILLIK YILLARIDA RIVOJLANISHI

Daminova Muxlisa O'ktam qizi
Termiz davlat pedagogika instituti
Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi
+998 88 193 01 78
https://doi.org/10.5281/zenodo.23772471

Annotatsiya: Mazkur annotatsiya maktabgacha ta'lim tashkilotlarining O'zbekiston Respublikasi mustaqilligi yillarida bosib o'tgan rivojlanish bosqichlari, sohada amalga oshirilgan tub islohotlar va erishilgan yutuqlarga bag'ishlangan. Mustaqillik davrida maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish, moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, zamonaviy o'quv dasturlari hamda pedagogik texnologiyalarni joriy etishga qaratilgan huquqiy-me'yoriy bazalar tahlil qilingan. Shuningdek, davlat-xususiy sherikchilik asosida bog'chalar tarmog'ini kengaytirish va qamrov darajasini oshirish bo'yicha olib borilgan sa'y-harakatlar yoritib berilgan.
Kalit so'zlar:maktabgacha ta'lim, mustaqillik yillari, islohotlar, davlat-xususiy sherikchilik, ta'lim sifati, qamrov darajasi, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация: Данная аннотация посвящена этапам развития дошкольных образовательных организаций в годы независимости Республики Узбекистан, коренным реформам и достижениям в данной сфере. В ней анализируется нормативно-правовая база, направленная на совершенствование системы дошкольного образования, укрепление ее материально-технической базы, внедрение современных учебных программ и педагогических технологий. Также освещаются усилия по расширению сети детских садов и повышению уровня охвата детей на основе государственно-частного партнерства.
Ключевые слова:дошкольное образование, годы независимости, реформы, государственно-частное партнерство, качество образования, уровень охвата, педагогические технологии.

Annotation: This annotation focuses on the stages of development of preschool educational organizations during the years of independence of the Republic of Uzbekistan, fundamental reforms, and achievements in this field. It analyzes the legal framework aimed at improving the preschool education system, strengthening its material and technical base, and introducing modern curricula and pedagogical technologies. Furthermore, the efforts made to expand the network of kindergartens and increase the enrollment rate based on public-private partnership are highlighted.
Keywords:preschool education, years of independence, reforms, public-private partnership, quality of education, enrollment rate, pedagogical technologies.

O‘zbekiston Respublika mustaqillikka erishgandan so‘ng mamlakatimizning barcha sohalarida keng ko‘lamda islohotlar olib borildi. Shu bilan birga maktabgacha ta'lim tashkilotlarinirivojlantirishgaham katta e'tibor qaratildi. Maktabgacha ta' lim sohasini rivojlantirish yosh avlodni sog‘lom, bilimli va manaviy yetuk qilib tarbiyalash davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari hayotimizning eng muhim va ajralmas qismiga aylandi. Tashkilotda bolalarga nafaqat tariya balki, ta'lim berish jarayonlari ham olib borilmoqda. Maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'limning dastlabki bosqichi hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga o‘z ona tilisini, milliy urf—odatlarni, xalqimiz an'analarini, jamiyat bilan ishlash, bolalarning dunyo qarashlarini boyitishda katta yordam beradi. Mustaqillik yillardan boshlab maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o‘z faoliyatini olib borayotgan tarbiyachilarni malakalarini oshirish uchun oylik kurslar joriy etildi Shu bilan birga maktabgacha ta"lim sohasinimoddiy— texnik bazasini yaxshilash, 'ta'lim—tarbiya jarayonlarini zamonaviy talablar asosida tashkil etildi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatining qonuniy asoslariTa'lim to‘g‘risidagi qonun, maktabgacha ta'limto‘g‘risidagi konsepsiyalar,davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari haqidagi nizomlarni o‘z ichiga oladi. 2019—yilda maktabgacha ta'lim va tarbiya sohasidagi munosabatlarnitartibga soluvchi «Maktabgacha ta'lim va tarbiya to‘g‘risida» gi qonun qabul qilindi. Ushbu qonunmaktabgacha ta'lim sohasining huquqiy asoslarni mustahkamlash, bolalarning ta'lim olish huquqini ta'minlash va ta'lim—tarbiya jarayoniga qo‘yiladigan talablarni belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha ta'lim tizimidagi muhum islohotlar. So‘ngi yillarda maktabgacha ta'limni davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida rivojlantirishga katta e'tibor berildi. Xususan 2017—yilda O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining tashkil etilishi, ushbu sohani boshqarish va rivojlantirishda muhim qadam bo‘ldi Maktabgacha ta'lim tashkilotlarisonini ko‘paytirish, bolalarni maktabgacha ta'lim bilan kengroq qamrab olish, nodavlat ta' lim tashkilotlarini rivojlantirish hamda, davlat xususiy sheriklik asosida yangi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini tashkil etish bo‘yicha ishlar olib borildi.

Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantishda ta'lim sifatlarini oshirish alohida o‘rin tutadi. Bugungi kunda bolalarga faqat bilim berish emas, balki mustaqil fikirlashi, ijodkorligi, muloqot qobiliyati va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini shakillantirish ham muhim hisoblanadi. Falliyat jarayonlarda interfaol metodlar, didaktik o‘yinlar, ko‘rgazmali vositalar va axborot—kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bolalarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishlarini oshiradi. O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan keyingi davrda maktabgacha ta'lim tizimini bosqichma—bosqich rivojlanib, uning huquqiy tashkiliy va pedagogik asoslari takomillashdi. Ayniqsa so‘ngi yillarda maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini kengaytirish, ta'lim sifatini oshirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish va bolalarni maktabga tayyorlash borasida muhim ishlar amalga oshirildi. Kelgusida maktabgacha ta'lim tizimini yanada rivojlantirish uchun malakali pedagoglar tayyorlash, ta'lim mazmunini takomillashtirish, zamonaviy sharoitlarni yadatish va oila bilan hamkorlikni kuchaytirish zarur. Zero maktabgacha ta'limga, qaratilgan e'tibor va sarmoya kelajak avlodni bilimli, sog‘lom, ma'naviy yetuk va barkamol bo‘lib voyaga yetishiga xizmat qiladi.

Har bir davrning taraqqiyot darajasi uning kelajagini belgilovchi yosh avlodga berilayotgan ta'lim-tarbiya sifati bilan belgilanadi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, barcha sohalar qatorida uzluksiz ta'lim tizimining ilk bo'g'ini bo'lgan maktabgacha

ta'lim sohasini ham tubdan o'zgartirish, uni zamonaviy talablar darajasiga olib chiqish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi.

Mustaqillikning dastlabki yillarida mavjud infratuzilmani saqlab qolish va iqtisodiy qiyinchiliklarga qaramamay bolalar bog'chalari tarmog'ini qo'llab-quvvatlash asosiy vazifa bo'lgan bo'lsa, keyingi bosqichlarda tizimni sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, qamrov darajasini keskin oshirish hamda xalqaro standartlarga moslashtirish bo'yicha ulkan islohotlar amalga oshirildi.

O'tgan yillar mobaynida maktabgacha ta'lim sohasini huquqiy jihatdan tartibga solish va rivojlantirish yo'lida muhim qonun hujjatlari qabul qilindi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, shuningdek, soha faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan qator Prezident farmonlari va qarorlari huquqiy poydevor vazifasini o'tadi.

Xususan, 2017-yilda O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining tashkil etilishi soha tarixida burilish nuqtasi bo'ldi. Bu mustaqil davlat boshqaruvi tarixida ilk bor mazkur yo'nalish uchun maxsus muvofiqlashtiruvchi organ faoliyat boshlaganini anglatardi. Vazirlik oldiga maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va o'qitish sifatini yaxshilash, ularni maktab ta'limiga sifatli tayyorlash, davlat va nodavlat sektorini rivojlantirish vazifalari qo'yildi.

Mustaqillik yillarining ikkinchi yarmida, ayniqsa so'nggi yillarda maktabgacha ta'lim muassasalari soni va ularning qamrovi bo'g'inida misli ko'rilmagan o'sish kuzatildi. Ilgari moliyaviy muammolar va joylar yetishmovchiligi sababli bog'chalarga qamrab olingan bolalar ulushi past bo'lgan hududlarda ham zamonaviy sharoitlar yaratildi.

Bunga erishishning eng muhim mexanizmlaridan biri **davlat-xususiy sherikchilik (DXSh)** asosidagi bog'chalar faoliyatini yo'lga qo'yish bo'ldi. Tadbirkorlarga keng imtiyozlar, imtiyozli kreditlar va subsidiya ajratilishi natijasida qisqa fursatda minglab nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari tashkil etildi. Natijada:

- Bolalarning bog'chalarga qamrov darajasi respublika miqyosida bir necha barobarga oshdi.
- Raqobat muhiti shakllanib, ko'rsatilayotgan xizmatlar sifati yaxshilandi.
- Hududlarda, jumladan, olis qishloq tumanlarida ham yangi ish o'rinlari yaratilib, xotin-qizlarning bandligini ta'minlashga zamin hozirlandi.

Mustaqillik yillarida maktabgacha ta'lim faqatgina bolalarni parvarishlash maskani emas, balki ularda ilk shaxsiy sifatlarni, mantiqiy fikrlashni va ijodiy qobiliyatlarni shakllantiruvchi ta'lim maskani sifatida qayta gavdalandi.

- **Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari** ishlab chiqilib, amaliyotga joriy etildi.
- Bolalarni maktabga tayyorlash tizimida o'yin texnologiyalari, interfaol usullar va raqamli vositalar keng qo'llanila boshlandi.
- Tarbiyachilarning kasbiy mahoratini oshirish, ularni ilg'or xalqaro tajribalar asosida qayta tayyorlash tizimi yo'lga qo'yildi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mustaqillik yillarida O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimi bosqichma-bosqich isloh qilinib, bugungi kunda jamiyatimizning eng muhim va ustuvor

bo'g'inlaridan biriga aylandi. Davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan g'amxo'rlik, qabul qilingan qonunlar va innovatsion yondashuvlar natijasida har bir bola sifatli boshlang'ich ta'lim va tarbiya olish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu esa kelajakda intellektual salohiyatli, yetuk va raqobatbardosh yosh avlodni tarbiyalashda poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik va taraqqiyot shartlari. – T.: O'zbekiston, 1997.
2. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
3. G'afforov Y., va boshqalar. Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarish va uning huquqiy asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. To'raqulov B.X. Uzviy ta'lim jarayonida maktabgacha ta'limning o'rni va ahamiyati. Ilmiy-uslubiy jurnal, 2022.
5. Omonova M.R. Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Monografiya. – Toshkent: "Fan va ziyoga", 2020.
6. Xasanova G.X. O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning ijtimoiy-pedagogik asoslari: Pedagogika fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2022.
7. Qodirova F.U., Qodirova R.M. Maktabgacha pedagogika. O'quv qo'llanma. – Toshkent: "Tafakkur bo'stoni", 2019.
8. Sharipova D.Q. Uzluksiz ta'lim tizimida maktabgacha ta'limning uzviyligini ta'minlash yo'llari. Ilmiy-uslubiy qo'llanma. – Toshkent: "Turon-Iqbol", 2021.
9. Mavlonov N.A. Davlat-xususiy sheriklik sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirish masalalari. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali, 2023-yil, 4-son.